

ТЕОРЕТИЧНІ ДОМІНАНТИ ФІСКАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ДЕРЖАВИ

В сучасних складних геополітичних умовах трансформація економічного базису держави, реформування інституційної архітектури, активізація глобалізаційних дисбалансів актуалізують необхідність імплементації новітніх підходів побудови фіскального простору в Україні.

На сьогодні надзвичайно актуальним у вітчизняній та світовій фінансовій науці є глибоке дослідження факторів формування та реалізації впливу фіскальної політики на глобалізаційні процеси, що потребує розгляду поняття «фіскального простору», яке є суміжним із поняттям фінансової гнучкості та безпосередньо поняттям гнучкості фіскальної політики. Відомо, що простір (лат. spatium) - протяжність, вмістилище, в якому розташовані предмети і відбуваються події. У філософії тривають дискусії щодо того, чи є простір окремою сутністю чи лише формою існування матерії. Простір характеризує співіснування об'єктів, їх протяжність і структурність, взаємне розташування. Водночас основоположником теоретичної концептуалізації фіскального простору є П.Хеллер, який ототожнює його із додатковими можливостями державного бюджету мати ресурсне забезпечення для фінансування необхідних потреб за умовою підтримання стійкості фінансової позиції або стабільності економіки [1]. Занді М., Ченг Х., Паккард Т. розглядають фіскальний простір як різницю між фактичним рівнем державного боргу щодо ВВП та його граничним значенням, порушення якого може призвести до дефолту держави [2]. Цікавими з позицій теоретичного обґрунтування фіскального простору є дослідження, проведені Острі Дж., Гошатиш Р. та ін., які дану дефініцію трактують як здатність фінансування бюджетного дефіциту за умови відсутності виникнення негативних ефектів у вигляді зниження ділової активності приватного сектора економіки, різкого збільшення вартості фінансування і фіскальної стійкості [3]. Вагомим в прикладному контексті є дослідження, підготовлене в рамках програми ООН рекомендації із формування фіскального простору для досягнення основної проблем тисячоріччя - подолання бідності [4].

Проблеми пошуку різнопланових інститутів формування фіскального простору та реалізації фіскальної політики досить ґрунтовно дослідили провідні українські науковці: В. Андрущенко, О. Василик, Т. Вахненко, В. Вишневський, В. Геєць, О. Десятнюк, Ю. Іванов, А.Крисоватий, І. Луніна, В. Мельник, П. Мельник, А. Соколовська, В. Суторміна, В. Федосов, І. Чугунов, С. Юрій. Серед вітчизняних науковців вагоме місце в досліджуваній проблематиці посідає професор Єфименко Т., яка концептуалізувала розуміння «фіскального простору держави», що отримав увагу у площині дослідження питання пошуку джерел бюджетних ресурсів для цілей розвитку, модернізації економіки, здійснення структурних або соціальних реформ [5]. М.І. Диха досліджує фіскальний простір в контексті реалізації планів соціально-економічного розвитку та соціальних проблем, інноваційної модернізації економіки та підвищення її конкурентоспроможності на основі утвердження стратегічних цілей та пріоритетів розвитку країни [6]. Невирішеність проблематики формування фіскального простору в Україні в умовах глобалізаційних дисбалансів потребує його комплексного теоретичного та прикладного дослідження.

Розвиток практики оцінки і формування фіскального простору держави дозволяють розширити погляд як на джерела і фактори формування ресурсного потенціалу, так і на часовий горизонт, у рамках якого розглядається економічні ефекти впливу додаткового фінансування на фіскальну та макроекономічну стабільність країни. Міжнародним банком було опубліковано звіт [7], присвячений фіскальній політиці в рамках стратегії зростання та розвитку, який містив положення, що стосуються формування «фіскального простору»: 1) у контексті стратегії розвитку фіскальна політика повинна розглядатися як з позиції інструментів макроекономічної стабілізації, так і інструментів досягнення економічного

зростання та подолання бідності, що особливо є актуальним для країн, які розвиваються, і з низькими доходами; 2) фіскальна політика повинна концентруватися на трансмісійних каналах, через які вона може впливати на довгострокове економічне зростання; 3) формування фіскального простору дозволить здійснювати додаткові державні витрати важливі із точки зору економічного зростання без порушення при цьому платоспроможності з позиції обслуговування боргів країни. Фіскальний простір політиці зростання є найважливішою складовою «макроекономічного простору»; 4) створення фіскального простору можливе не тільки на основі формування потенціалу залучення боргового капіталу, а й таких, як збільшення ефективності державних витрат та оподаткування, підвищення спроможності залучення фінансової допомоги та грантів; 5) у формуванні фіскального простору важливим є специфічні фактори та вихідні умови кожної країни, що визначають пріоритетність концентрації на тих чи інших напрямках формування потенціалу виявлення джерел додаткових ресурсів (вихід на зовнішні ринки капіталу, залучення фінансової допомоги, збільшення ефективності витрат або виявлення резервів доходів держави).

Таким чином, формування ефективного фіскального простору держави зумовлено необхідністю прийняття управлінських рішень щодо мобілізації бюджетних ресурсів для модернізації економіки, здійснення структурних реформ соціальної сфери, формування стратегічних цілей розвитку суспільства. Питання формування фіскального простору набуває особливої актуальності тоді, коли країна зіткнулась з проблемою нестачі коштів в бюджеті для виконання державою своїх функцій.

Літератури:

1. Understanding Fiscal Space / Peter S. Heller [Electronic resource]. - Mode of access : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/pdp/2005/pdp04.pdf>
2. Fiscal Space: A New Gauge of Sovereign Risk [Electronic resource]. - Mode of access : https://www.economy.com/dismal/article_free.asp?cid=226883
3. Ostry J. Fiscal Space // Jonathan D. Ostry, Gghosh Atish R., Kim Jun I., Mahvash S. Quareshi // IMF Working Paper. – 2010
4. Fiscal Space in Developing Countries [Electronic resource]. - Mode of access : <http://www.no.undp.org/content/dam/aplaws/publication/>
5. Формування фіскального простору економічних реформ /Т.І. Єфименко // Фінанси України. – №4. – 2011. – С. 3-23
6. Фіскальні інноваційні джерела вирішення проблем соціально-економічного розвитку України / М.В. Диха // Вісник Хмельницького національного університету. - 2014. - № 2. - Т. 2. – С. 81-88.
7. Fiscal policy for growth and development. Attached for the April 23, 2006, Development Committee Meeting is a background report entitled "Fiscal Policy for Growth and Development: An Interim Report. [Electronic resource]. - Mode of access : <http://sitere-sources.worldbank.org/DEVCOMMINT/Documentation/20890698/>

Інна ГУЦУЛ

Тернопільський національний економічний університет

ПОДАТКОВА ОПТИМІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ЇЇ ПРОВЕДЕННЯ

Оптимальна фіскальна політика є основною передумовою соціально-економічного розвитку, оскільки вона дає можливість — на рівні держави виконувати покладені на неї функції та досягати означених цілей, на рівні підприємства — створює умови ефективного відтворення. Українська практика характеризується домінуванням таких підходів, коли митно-податкова політика, перш за все, розглядається як головне джерело поповнення бюджетних ресурсів. В основі результативності адміністрування розрахунків з бюджетом лежить дієвість формату інформаційного забезпечення результатів господарської діяльності та його змістовне наповнення. Важливу роль в цьому аспекті відіграє оптимізація оподаткування та податкових розрахунків підприємства.

Оптимізацію оподаткування слід розглядати як систему заходів, здійснених у межах чинного законодавства, спрямованих на зменшення податкових платежів, до яких належать